

תרומת הדשן סימן צג

①

שאלה: בליל שבת בחג הסוכות כבו לו הנרות, ויש לו נר בביתו, שרי לצאת מן הסוכה לאכול בביתו במקום הנר או לאו? תשובה: יראה שהדעת נוטה דשרי. והכי משמע פ' ער"פ/פסחים קא ע"א/, דקאמר התם רב הונא קדש ובעי למיטעם מידי, אתעקר ליה שרגא. עיילי ליה למנאי לבית גנובא דרבה בריה, והוא שרגא. אלמא רגילתא הוא לצאת מדירה לדירה בשביל הנר. וכתב מרדכי פ' הישן בשם רא"ם, דמי שאין בקי ישער הצער, שאם היה יוצא מביתו בשביל צער כיוצא בזה חשיב צער ומיפטר בה ממצות סוכה. והרי הוכחנו לעיל דמשום כיבוי הנר אורחיה דמילתא לצאת מדירה לדירה, וא"כ חשיב צער. ותו משמע התם בערבי פסחים דלאו אורחיה למיכל בלא נר, דקאמר טעימו מידי דילמא אדאזילתא מתעקר לכו שרגא. וכ"כ התוספות וכן האשירי שם, דלמא/דלמה/הקפיד על הקידוש ולא הקפיד על הסעודה, משום דיכולים היו לקיים ג' הסעודות למחר. אלמא סבירא להו דלאו אורחיה הוא לאכול בלא נר. דאל"כ מאי קשה להו מן הסעודה יכולין היו לאכול בלא נר, והכי מפרש שם בגמ'. ונראה דיתכן נמי דמרדכי מודה, דיש צער לאכול בלא נר, מ"מ נפיק ידי ג' סעודות. אבל ידי קדוש לא נפיק, אלא במקום הנר. כך סבר מרדכי בהדיא ודלא כרשב"ם ותוס' ואשירי שם, דכולהו לא מפרשים כדמפרש מרדכי. ופ' במה מדליקין/שבת כה ע"ב/פרש"י נמי, דאין סעודה חובה בלא נר. ומייתי ראייה מפ"ב דיומא/דף פב ע"א/ וכן בשמעתא קמייתא דברכות/ב' ע"ב/תנינא, משעה שהעני אוכל פתו במלח. ופרש"י שהעני אין לו נר לסעוד, ולכך אוכל קודם שתחשך. אלמא אפילו עני קפיד. מכל הנני מוכח דיש קפידא טובא לאכול סעודת קבע בלא נר. ונראה נמי דאפי' יש לחבירו נר בסוכתו, אין אומרים לזה לך הבא סעודתך לסוכת חבירך ואכול שם לאור הנר, דהא נמי חשיב צער משום דאין ערב לאדם אלא בשלו. והכי איתא במרדכי ובהגה"ה במיימון מן הירושלמי. ואע"ג דאין מפנין במועד מחצר לחצר, מחצר חבירו לחצר שלו מפנין, אפילו מן היפה לכיעור, משום דאין יפה לאדם אלא בשלו. אפס יש לחלק בראייה אם אפשר לו בלי טורח גמור לבא לסוכת חבירו ולאכול שם אין לו להקל.

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קא עמוד א

2

אף ידי קידוש לא יצאו. אלא לרב, למה ליה לקדושי בביתיה? - כדי להוציא בניו ובני ביתו. ושמואל, למה לי לקדושי בני כנישתא? - לאפוקי אורחים ידי חובתן, דאכלו ושתו וגנו בני כנישתא. ואזדא שמואל לטעמיה, דאמר שמואל: אין קידוש אלא במקום סעודה. סבור מינה: הני מילי - מבית לבית, אבל ממקום למקום בחד ביתא - לא. אמר להו רב ענן בר תחליפא: זימנין סגי אין הוה קאימנא קמיה דשמואל, ונחית מאיגרא לארעא, והדר מקדש. ואף רב הונא סבר: אין קידוש אלא במקום סעודה. דרב הונא קדיש, ואיתעקרא ליה שרגא, ועיילי ליה למניה לבי גנניה דרבה בריה דהוה שרגא, וקדיש וטעים מידי. אלמא קסבר: אין קידוש אלא במקום סעודה. ואף רבה סבר: אין קידוש אלא במקום סעודה. דאמר אביי: כי הוונא בי מר כי הוה מקדש אמר לך: טעימו מידי, דילמא אדאזליתו לאושפיזא מתעקרא לכו שרגא, ולא מקדש לכו בבית אכילה, ובקידושא דהכא לא נפקיתו דאין קידוש אלא במקום סעודה. איני? והאמר אביי: כל מילי דמר הוה עביד כרב, לכו מהני תלת דעביד כשמואל: מתירין מבגד לבגד, ומדליקין מנר לנר, והלכה כרבי שמעון בגרירה. דתניא, רבי שמעון אומר: ערב אדם מטה כסא וספסל בשבת, ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ. - כחומרי דרב - הוה עביד, כקולי דרב - לא הוה עביד. ורבי יוחנן אמר: אף ידי יין נמי יצאו. ואזדא רבי יוחנן לטעמיה, דאמר רב חנין בר אביי אמר רבי פדת אמר רבי יוחנן: אחד שינוי יין

שולחן ערוך אורח חיים הלכות סוכה סימן תרמ

3

מי הם הפטורים משיבת סוכה, ובו י' סעיפים.

סעיף א

(א) א <math>\leq <math>א' נשים, ועבדים, וקטנים פטורים מן הסוכה; א' טומטום (ב) ואנדרווינוס, (ג) חייבים מספק; וכן מי שחציו עבד וחציו בן חורין, חייב.

סעיף ב

(ב) קטן שאינו צריך לאמו, שהוא (י) <math>\leq <math>ב' כבן [ב] חמש, כבן שש, ג' חייב בסוכה מדברי סופרים, כדי (ה) לחנכו במצות. סעיף ג

(ו) [ג] חולים (י) ומשמשיהן [ג] פטורים מן הסוכה; ולא חולה שיש בו סכנה, (ח) אלא אפילו חש (ט) בראשו, (א) חש בעיניו; ויש מי שאומר שאין המשמשים פטורים אלא (ז) בשעה שהחולה (יא) צריך להם (יב) ומי [ז] <math>\leq <math>שם מקיז דם חייב בסוכה (א"ו והגהות אש"ד י"פ הישן). סעיף ד

(יג) מצטער } א' { פטור מן הסוכה, (יד) הוא ולא משמשיו (טו) אבל בלילה ראשונה אפ"ל מצטער חייב לאטל שם כוית) (כל בו); איזהו מצטער, (טז) זה שאינו יכול לישן בסוכה * ה' מפני הרוח, או מפני הזכוכים והפרעושים ה' וכיוצא בהם, (יז) או מפני הריח; (יח) ודוקא שבא לו הצער במקרה, אחר שעשה שם הסוכה, אבל אין לו לעשות סוכתו לכתחלה במקום הריח או הרוח ולומר: מצטער אני. הגה: ואם עשאה מתחלה במקום שמצטער באכילה או בשתייה (יח) או בשינה, או שא"א לו לעשות אחד מהם בסוכה מחמת * (יט) דמתיירא מלסטים או גנבים כשהוא בסוכה, (כ) אינו יוצא באותה סוכה [ה] כלל, אפ"ל בדברים שלא מצטער בהם, דלא הו"א כעין דירה שיוכל לעשות שם כל צרכיו (מרדכי פרק הישן). מי שכבו לו הנרות בסוכה, בשבת, יש לו נר בביתו, (כא) מותר לצאת מן הסוכה כדי לאטל במקום נר, (כב) ו"א צ"ל לילך לסוכת חבירו שיש שם נר, (כג) אם יש טורח גדול (כד) בדבר [ת"ה סי' נ"ג/צ"ג/פסקיו סי' קנ"ח]; ואם בא רוח לכבות הנרות בסוכה, מותר לפרוס סדין או בגד מן הצד, (כה) אבל ה' לא תחת הסכך (א"ו). <math>\leq <math>מי שלא יוכל לישן בסוכה מחמת שצד לו בפישוט ידיו ורגליו, (כו) [ז] לא מקרי מצטער, וחייב לישן שם (כז) אע"ג ש' דצריך לכסוף ידיו ורגליו (ת"ה סימן צ"ב), ולא יוכל אדם לומר: מצטער אני, * (כח) <math>\leq <math>אלא בדבר (כט) שודך בני אדם להצטער בו (טור); ואין המצטער פטור (ל) <math>\leq <math>אלא אם ינצל עצמו מן הצער, אבל בלא"ה חייב לישב בסוכה אע"ג דמצטער. (מרדכי פרק הישן).

סעיף ה

(לא) י' [ח] <math>\leq <math>ב' [ח] אבל חייב בסוכה.

סעיף ו

(לב) <math>\leq <math>יא' חתן ושושבינים וכל יב בני החופה (לג) [י] פטורים מן הסוכה כל ז' ימי המשתה. * (לד) [י*] וסעודת ברית מילה וכן הסעודה שאוכלין אצל הזולת י' חייבין בסוכה (מהרי"ק שורש קע"ט/קע"ח).

סעיף ז

* (לה) י' שלוחי מצוה (לו) פטורים מן הסוכה, (לז) [ט] בין ביום ובין בלילה. (לח) (וע"ל סי' ל"ח).

סעיף ח

* (לט) (ל"ט) הולכי דרכים ביום, (מ) [י] פטורים מן הסוכה ביום, (מא) טו' וחייבים בלילה; הולכי דרכים בלילה, פטורים בלילה, וחייבים ביום. הגה: ודוקא כשיוכלו למצוא סוכה, (מב) אבל אם אינם מצאים סוכה יוכל לילך לדרכו, אף שלא ישבו בה לא יום ולא לילה, כשאר ימות השנה שאינו מניח דרכו משום ביתו (ר"ן פרק הישן); ואע"פ שאינו הולך רק ביום, פטור אף בלילה, (מג) דאין לעשות לו שם דירה. וההולכים לכפרים לתבע חובותיהם, ואין להם סוכה באותן הכפרים, [נא] יחמירו על עצמן לשוב לבתיהם בכל לילה לאכול בסוכה, (מד) ואע"ג דיש להקל (מה) מ"מ המחמיר תבא עליו ברכה. (כ"י בשם אורחות חיים).

סעיף ט

(מו) טז' שומרי העיר ביום, פטורים ביום וחייבים בלילה; שומרי העיר בלילה, פטורים בלילה וחייבים ביום.

סעיף י

שומרי גנות ופרדסים, פטורים בין ביום ובין בלילה, שאם יעשה השומר סוכה ידע הגנב שיש לשומר מקום קבוע ויבא ויגנוב ממקום אחר; לפיכך אם היה שומר כרי של תבואה, שיכול לשמור כולה ממקום אחד, י' חייב לעשות סוכה במקום ששומר. הגה: [מז] יחמירו על עצמן לשוב העבד סוכה בסוכה, פטורים בין ביום בין בלילה, דצריכים לשמור שלא יגעו העבדי סוכים (הג"מ פ"ז בשם ס"מ"ק וכל בו); ואם הוא בענין שאין צריכים שימור, חייבין.

משנה ברורה סימן תרמ

4

- (א) נשים ועבדים וכו' - משום דה"ל מ"ע שהזמן גרמא ונשים פטורות ועבד דינו כאשה. ולענין [א] ברכה כשרוצין לישב בסוכה עיין לעיל סי' ז' דנהגין הנשים לברך [ב]. אכן אחרים לא יברכו להן אפילו אין יודעין בעצמן אם לא כשמברכין לעצמן.
- (ב) ואנדרוגינוס - שיש לו סימני זכרות ונקבות.
- (ג) חייבים מספק - ומ"מ לא יברכו דברכה דרבנן וספיקא לקולא וכדלעיל סי' ז' ס"ב ומ"מ אם רוצים לברך הרשות בידן דלא גריעי מאשה.
- (ד) כבן חמש כבן שש - כל חד [ג]. כפום חורפיה [ט"ז ומ"א] [ד]. ודעת כמה אחרונים דמבן חמש ולמעלה אם אביו הוא בעיר שאינו צריך אז ל"כ לאמו מחייב אביו לחנכו בסוכה [ה]. אפילו אם אינו חרף.
- (ה) לחנכו במצות - ואם אין לו אב [ו]. י"א דאמו ובי' חייבים לחנכו [ז]. ולכ"ע אסור להאכיל לקטן בידיים חוץ לסוכה אפילו לאדם אחר דהיינו ליתן לתוך פיו [ח]. או לצוות לו לאכול.
- (ו) חולים וכו' - משום [ט]. דכתיב תשבו כעין תדורו ואם היה לו זה החולי כל השנה לא היה יושב בביתו דוקא אלא היה הולך למקום שנקל לו לחליה.
- (ז) ומשמשיהן פטורין וכו' - לפי [י]. שהן עוסקין במצוה וכל העוסק במצוה פטור מן המצוה.
- (ח) אלא אפילו חש וכו' - קיצר בלשונו ובגמרא איתא אפילו חולה שאין בו סכנה ואפילו חש בראשו וכו'.
- (ט) בראשו או חש בעינו - ר"ל וישיבת הסוכה [יא]. קשה לו.
- (י) בשעה שהחולה וכו' - ואם יש [יב]. שני משמשים וא"צ לשניהם בבת אחת צריך לאכול אחד בסוכה בעת שימושו של השני.
- (יא) צריך להם - ואם הוא חולה שיש בו סכנה [יג]. נראה דיש להקל גם בשעה שא"צ לו.
- (יב) ומי שמקיז דם - היינו [יד]. במקיז דם רק כדי לשמור הבריאות ואינו מרגיש שום חולי בעצמו שאז אינו מצטער כלל ואדרבה הוא שמח ומרבה האכילה ושתייה [טו]. אבל אי מרגיש בחולי ומה"ט מקיז פטור [טז]. והשותה משקה לשלשל אם מתיירא שיזיק לו הצינה פטור.
- (יג) מצטער פטור וכו' - דכעין תדורו [יז]. בעינן ואף בכל השנה אין אדם דר במקום שהוא מצטער.
- (יד) הוא ולא משמשי - דהיינו שאם הם רוצים לאכול או לישן חייבים לכנוס לתוך הסוכה. ולכאורה נראה דאם הוא שכיר אצלו לשמשו וגם בכל השנה אינו אוכל וישן בביתו כ"א אצלו רשאי גם היום לעשות כן והוא דומיא דשומרי גנות ופרדסים המבואר לקמן בסיומן זה.
- (טו) אבל בלילה ראשונה וכו' - אזיל [יח]. לשיטתו בסיומן תרל"ט ס"ה בהג"ה דסתם שם להחמיר בירדו גשמים לענין לילה ראשונה וה"ה כאן אבל לדעת שארי פוסקים דפטרי שם ה"ה כאן וע"כ יש להתנהג למעשה במצטער כמו לענין ירדו גשמים וכמו שכתבנו שם במ"ב סקל"ה עיי"ש.
- (טז) זה שאינו יכול לישן וכו' - וה"ה דמצטער פטור בכולן אף מאכילה [אחרונים] ור"ל דאם הרוח וריח וכה"ג מצערים ליה באכילה פטור אף מאכילה [יט]. אבל אם הצער רק בשינה חייב באכילה.
- (יז) או מפני הריח - עיין לעיל סימן תרכ"ט ס"ד ובמ"ב שם ובסיומן תרל"ט ס"א ובמ"ב שם ולעיל בסיומן ע"ט סקל"ג במ"ב.
- (יח) או בשינה - פי' [כ]. במקום דליכא צינה והצער הוא מחמת הרוח וכי"ב וכל"ל דאלו במקומות הקרים יוצא י"ח באכילה אע"ג דלא יוכל לישן שם [כא]. דא"א בענין אחר וממילא מקרי שם כעין תדורו [כב]. וגם מקרי ראוי לשינה אם היה לו כרים וכסתות כראוי.
- (יט) דמתיירא מליסטים או גנבים - ר"ל שיוכלו להזיקו [כג]. בגופו ואפילו במקום שביום אינו מתיירא רק בלילה מתיירא לישן שם מפניהם [כד]. אכן אם אינו מתיירא מפני הזק הגוף רק מגניבת כליו יוצא שיוכל להכניסם בביתו.
- (כ) אינו יוצא וכו' - ר"ל אפילו י"ח אכילה [כה]. ויש מאחרונים שחולקין ע"ז ודעתם דאף דלכתחלה בודאי אין לעשות סוכה כזו שאין יכול לקיים בה כל הדברים כדן מ"מ בדיעבד יוצא בה ידי חובת אכילה כיון שלאכילה אין מצטער.
- (כא) מותר לצאת וכו' - דדרך ב"א להצטער מזה.
- (כב) וא"צ לילך לסוכת חבירו - דהא נמי חשוב צער דאין ערב לו לאדם אכילתו אלא בשלו [כז]. ובלילה הראשונה צריך לטרוד ולילך לסוכת חבירו אך לא יברך שם אם לא שאינו מצטער בזה [א"ר] והח"א כתב דמצטער כזה יכול [כז]. האדם לחייב את עצמו ולעשות בשמחה ולברך.
- (כג) אם יש טורח גדול - מפני שסברא הזו דלילך לסוכת חבירו יש צער בדבר [כח]. לא פסיקא ליה כ"כ לכן תלה הדבר באם יש טורח גדול בזה דאם אין לו טורח גדול צריך לילך לסוכת חבירו שיש שם נר [כט]. וכן אם ירדו גשמים ופסקו ומ"מ עדיין נוטף מן האילנות וא"א לאכול בסוכתו ויש לחבירו סוכה עם גג העשוי לכך לסגור ולפתוח צריך לילך לסוכת חבירו אם אין לו טורח גדול בדבר.
- (כד) בדבר - היינו בשעת אכילה [ל]. אבל פשיטא אפילו מי שאין לו מקום בחצירו לבנות לו סוכה שצריך להמציא לו מקום לבנות לו

תלמוד בבלי מסכת סוכה דף כו עמוד א

5

משום רבי שילא אמרו: תתן פטור, והשושבינין וכל בני החופה חייבין.

תניא, אמר רבי חנניא בן עקביא: כותבי ספרים תפילין ומזוזות, הן ותגריהן ותגרי תגריהן, וכל העוסקין במלאכת שמים, לאתויי מוכרי תכלת - פטורין מקריאת שמע, ומן התפילה, ומן התפילין, ומכל מצות האמורות בתורה, לקיים דברי רבי יוסי הגלילי. שהיה רבי יוסי הגלילי אומר: העוסק במצוה פטור מן המצוה. תנו רבנן: הולכי דרכים ביום - פטורין מן הסוכה ביום, וחייבין בלילה. הולכי דרכים בלילה - פטורין מן הסוכה בלילה, וחייבין ביום. הולכי דרכים ביום ובלילה - פטורין מן הסוכה בין ביום ובין בלילה. הולכין לדבר מצוה - פטורין בין ביום ובין בלילה. כי הא דרב חסדא ורבה בר רב הונא, כי הו עיילי בשבתא דרגלא לבי ריש גלותא - הו גנו ארקתא דסורא. אמר: אנו שלוחי מצוה אנו, ופטורין. תנו רבנן: שומרי העיר ביום - פטורין מן הסוכה ביום, וחייבין בלילה. שומרי העיר בלילה - פטורין מן הסוכה בלילה, וחייבין ביום. שומרי העיר בין ביום ובין בלילה - פטורין מן הסוכה בין ביום ובין בלילה. שומרי גנות ופרדסים - פטורין בין ביום ובין בלילה, - וליעבדי סוכה התם וליתבו! - אביי אמר: תשבו כעין תדורו. רבא אמר: פרצה קוראה לגנב. מאי בינייהו? - איכא בינייהו דקא מנטר כריא דפירי.

חולים ומשמשיהם. תנו רבנן: חולה שאמרו - לא חולה שיש בו סכנה, אלא אפילו חולה שאין בו סכנה, אפילו חש בעיניו, ואפילו חש בראשו. אמר רבן שמעון בן גמליאל: פעם אחת חשתי בעיני בקיסרי, והתיר רבי יוסי בריבי לישן אני ומשמשי חוץ לסוכה. רב שרא לרב אחא ברדלא למגנא בכילתא בסוכה משום בקי. רבא שרא ליה לרבי אחא בר אדא למגנא בר ממטללתא משום סרחא דרגישתא. רבא לטעמיה דאמר רבא: מצטער פטור מן הסוכה. - והא אנו תנן: חולין ומשמשיהם פטורים מן הסוכה. חולה - אין, מצטער - לא! - אמר: חולה - הוא ומשמשי פטורים, מצטער - הוא פטור, משמשיו לא.

אוכלים אכילת עראי חוץ לסוכה. וכמה אכילת עראי? - אמר רב יוסף: תרתי או תלת ביעי. - אמר ליה אביי: והא זימנין סגיאיין סגי ליה לאיניש בהכי, והוה ליה סעודת קבע! אלא אמר אביי: כדטעימ בר בי רב ועייל לכלה. תנו רבנן: אוכלין אכילת עראי חוץ לסוכה, ואין ישנים שינת עראי חוץ לסוכה. מאי טעמא? - אמר רב אשי: גזרה שמא ירדם. - אמר ליה אביי: אלא הא דתניא: ישן אדם שינת עראי בתפילין, אבל לא שינת קבע, ליחוש שמא ירדם! - אמר רב יוסף בריה דרב עילאי: במוסר שינתו לאחרים. - מתקיף ליה רב משרשיא: ערבך ערבא צריך! - אלא אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: במנית ראשו בין ברכיו עסקינן. רבא אמר: אין קבע לשינה. תני חדא: ישן אדם בתפילין שינת עראי אבל לא שינת קבע, ותניא אידך: בין קבע בין עראי, ותניא אידך: לא קבע ולא עראי! - לא קשיא: הא דנקיט להו בידיה, הא - דמנחי ברישיה, הא - דפריס סודרא עלויה. וכמה שינת עראי? תני רמי בר יחזקאל: כדי הלוך מאה אמה, תניא נמי הכי: הישן בתפילין ורואה קרי - אוחז ברצועה

הר"ן על הרי"ף מסכת סוכה דף יב עמוד א

6

ר' שילא אמרו חתן פטור מק"ש. דטריד ושאר בני חופה חייבין ולית להו להני תנאי העוסק במצוה פטור מן המצוה והאי דפטורין מן התפלה ומן התפילין משום דבעי כוונה ולא בני כוונה נינהו כדכתיבנא זו היא שיטת רש"י ז"ל וכי תימא והא אבל דלאו בר כוונה הוא ואפ"ה חייב בכל המצות האמורות בתורה משום דאיבעי ליה ליתובי דעתיה ל"ל דאפשר דאבל נמי פטור בתפלה ובתפילין ואין זה מחזור לי מדאמרי' חוץ מן התפילין שנאמר בהן פאר אלמא הא לאו הכי מיחייב ובתפלה נמי אית לן לחיוביה אבל אפשר לי לדחוק ולומר על דעת רש"י ז"ל דנהי [דלא] סבירא ליה דעוסק במצוה פטור מן המצוה אפילו הכי כיון דטרדת מצוה הוא לא מחמרי' עליה ליתובי דעתיה אבל באבל דרשותא גרידא הוא מחמרינן ולא נהירא לפיכך נראה דאית ליה להאי תנא העוסק במצוה פטור מן המצוה מיהו סבירא ליה דבק"ש דליכא טירחא כלל ולא מיחסר ביה מידי משמחה דידהו ומשום הכי נהי דכל שלא בעל חתן פטור אפילו מק"ש דטריד לאתר בעילה חייב א"נ דחתן ובני חופה בטר נשואין ובעילה לא מיקרו עוסקין במצוה והאי דפטירי מסוכה משום דמצטערין הן כל היכא דלא חזו בהדי חתן כל ז' ומש"ה חייבין בכל שאר המצות חוץ מן התפלה ותפילין דאיכא שכרות ונראה שזה היה דעת הרב אלפסי ז"ל שהביאה בהלכות שאילו לדברי רש"י ז"ל דלא כהלכתא היא.

הן ותגריהן. הלוקח מהן כדי למכור ולהמציאן לצריך להן.

מוכרי תכלת. לציצית:

הולכי דרכים ביום פטורים מן הסוכה ביום. דכתיב בסוכות תשבו כעין ישיבת ביתו כשם שכל ימות השנה אינו נמנע ללכת בדרכים כך ימות החג שאינו יו"ט לא הצריכו הכתוב להמנע מלצאת לדרך.

וחייבין בלילה. כשבאו ליישוב הא לאו הכי פטורין.

הולכי דרכים. לדבר מצוה פטורין ביום ובלילה אע"פ שאינן הולכין אלא ביום משום דטרידי ודואגים במחשבת המצוה ותקונה:

שלוחי מצוה אנן. שבאנו לשמוע הדרשה ולהקביל פני ראש גולה:

ארוקתא. על שפת הנהר:

שומרי גנות ופרדסין. אין זזין משם:

אביי אמר תשבו כעין תדורו. כדרך שאדם דר בביתו כל השנה הזקיקתו תורה לדור בסוכה עם מטתו וכלי תשמישו וזה אינו יכול להביאן מפני הטורת:

רבא אמר. ליכא למפטריה משום האי טעמא דכעין תדורו הוא כיון שכל השנה הוא דר באותן [הבתים] שבגנות ובאותן כלים אלא פרצה קוראה לגנב שאם ישב בסוכה כשיראה הגנב שהוא יושב שם יגנוב הפירות:

איכא בינייהו דקא מינטר כריא דפירי. כרי של פירות שהוא תמיד לפניו ויכול לשמרן מתוך סוכתו ואין זו פרצה קוראה לגנב:

משום בקי. יתושים:

סרחא דגרגושתא. קרקע לבנה שהיו טוחין בהן קרקעית הסוכה ולא שיהא ריחה מאוס לכל דאי הכי מפסלה סוכה כדאמר לעיל [דף יב ב] הני שוצי ושוצרי אין מסככין בהו דכיון דסני ריחיהו ושביק להו ונפיק אלא הכא במצטער איהו לחודיה עסקינן:

כדטעים בר בי רב ועייל לכלה. בבוקר כשהולכין לבית המדרש ודואג שמא ימשכו השמועות וטועם מלא פיו ושותה:

אמר רבא לפי שאין קבע לשינה. אין בה חלוק בין קבע לעראי לענין סוכה שפעמים שאינו מנמנם כי אם מעט ודיו בכך הלכך לגבי

תלמוד בבלי מסכת סוכה דף כט עמוד א

7

כי הא (דרכה) + מסורת הש"ס: [דרכא ורמי:] + בר חמא כי הוּו קיימי מקמיה דרב חסדא מרהטי בגמרא בהדי הדדי, והדר מעייני בסברא. אמר רבא: מאני משתיא במטללתא, מאני מיכלא - בר ממטללתא. חצבא ושחיל - בר ממטללתא ושרגא במטללתא, ואמרי לה: בר ממטללתא. ולא פליגי: הא - בסוכה גדולה, הא - בסוכה קטנה.

ירדו גשמים. תנא: משתסרח המקפה של גריסין. אביי הוה קא יתיב קמיה דרב יוסף במטללתא נשב זיקא קא מייתי ציבותא. אמר להו רב יוסף: פנו לי מאני מהכא. - אמר ליה אביי: והא תנן משתסרח המקפה! - אמר ליה: לדידי, כיון דאנינא דעתאי - כמי שתסרח המקפה דמי לי. [תנו רבנן: היה אוכל בסוכה וירדו גשמים וירד - אין מטריחין אותו לעלות עד שיגמור סעודתו. היה ישן תחת הסוכה וירדו גשמים וירד - אין מטריחין אותו לעלות עד שיאור. - איבעיא להו: עד שיעור, או עד שיאור? תא שמע: עד שיאור, ויעלה עמוד השחר. תרתי? אלא אימא: עד שיעור ויעלה עמוד השחר.

משל למה הדבר דומה. איבעיא להו: מי שפך למי? - תא שמע, דתניא: שפך לו רבו קיתון על פניו, ואמר לו: אי אפשר בשמושך. תנו רבנן: בזמן שהחמה לוקה - סימן רע לכל העולם כולו. משל למה הדבר דומה - למלך בשר ודם שעשה סעודה לעבדיו, והניח פנס לפניו, כעס עליהם ואמר לעבדו: טול פנס מפניהם והושיבם בחושך. תניא, רבי מאיר אומר: כל זמן שמאורות לוקין - סימן רע לשונאיהם של ישראל, מפני שמלומדין במכותיהן. משל לסופר שבא לבית הספר ורצועה בידו, מי דואג - מי שרגיל ללקות בכל יום ויום הוא דואג. תנו רבנן: בזמן שהחמה לוקה - סימן רע לעובדי כוכבים, לבנה לוקה - סימן רע לשונאיהם של ישראל, מפני שישראל מונין ללבנה ועובדי כוכבים לחמה. לוקה במזרח - סימן רע ליושבי מזרח, במערב - סימן רע ליושבי מערב, באמצע הרקיע - סימן רע לכל העולם כולו. פניו דומין לדם - חרב בא לעולם, לשק - חיצו רעב באין לעולם, לזו ולזו - חרב וחיצו רעב באין לעולם. לקה בכניסתו - פורענות שוהה לבוא, ביציאתו - ממהרת לבא. ויש אומרים חילוף הדברים. ואין לך כל אומה ואומה שלוקה שאין אלהיה לוקה עמה, שנאמר אובכל אלהי מצרים אעשה שפטים. ובזמן שישראל עושין רצונו של מקום אין מתיראין מכל אלו, שנאמר בכה אמר ה' אל דרך הגויים אל תלמדו ומאותות השמים אל תחתו כי יחתו הגויים מהמה, גויים יחתו, ואין ישראל יחתו. תנו רבנן: בשביל ארבעה דברים חמה לוקה: על אב בית דין שמת ואינו נספד כהלכה, ועל נערה המאורסה שצעקה בעיר ואין מושיע לה, ועל משכב זכור, ועל שני אחין שנשפך דמן כאחד. ובשביל ארבעה דברים מאורות לוקין: על כותבי (פלטטר) + מסורת הש"ס: [פלטטר] + ועל מעידי עדות שקר, ועל מגדלי בהמה דקה בארץ ישראל, ועל קוצצי אילנות טובות. ובשביל ארבעה דברים נכסי בעלי בתים נמסרין למלכות: על משהי שטרות פרועים ועל מלוי ברכת,

יתענה בחול המועד, ואם אינו רוצה לאכול בלילה אוכל ביום, וכן אם אינו רוצה לאכול אלא פירות או קליות כל ימי חול המועד בתג הרשות בידו, ופטור מן הסוכה כל ימות החול המועד. ^ט חוץ מן היום הראשון שצריך לאכול פת מפני שהוא י"ט כמו שנתבאר לעיל סימן תקל"ט [סעיף א]: * הג"ה ועיין לעיל סימן קפ"ח סעיף ו' וז': וצריך לאכול בסוכה אם רוצה לאכול קבע אפילו שיעור כביצה. * הג"ה אי נמי אפילו ביום ראשון משכחת דאכילת פת היא רשות משום סוכה, וחובה משום שמחת י"ט, כגון שהוא מצטער מפני ירידת גשמים, דאז אינו חייב לאכול בתוכה כמו שיתבאר בסמוך סעיף ה', אבל חוץ לסוכה חייב לאכול משום שמחת י"ט. בלילה הראשונה (ג) חייב לאכול בה אפילו פחות מכביצה, דגמרי ט"ו ט"ו ממצות, מה להלן לילה ראשונה אכילת מצה חובה הוא שנאמר [שמות יב, יח] בערב תאכלו מצות מכאן ואילך רשות, אף כאן לילה ראשונה אכילת סוכה חובה, דהא כדיניה והא כדיניה ט"ו זה מצותו מצה וט"ו זה מצותו סוכה מכאן ואילך רשות. ואפילו הוא שבע ואינו תאב לאכול, צריך לאכול בה לפחות כזית פת בלילה הראשונה, כמו בפסח שחייב לאכול בה לפחות כזית מצה בלילה ראשון דפסח אע"פ שאינו רעב הכי נמי הכא, לפיכך לא יאכל אדם בערב החג ^{טז} מחצות (ט) היום ואילך, כדי שיאכל בסוכה לתיאבון דומיא דאכילת מצה. * הג"ה ועיין לעיל סימן תע"א סעיף א' וב': ואע"ג דבשאר הימים אם אינו רוצה לאכול אלא כזית פטור מן הסוכה, דהוי אכילת ארעי עד כביצה, שאני ליל ראשון דדומיא דמצה בעינן, מה מצה לפחות צריך לאכול בכזית הכא נמי צריך לאכול בסוכה לפחות בכזית, לפיכך אפילו אם אינו רוצה לאכול אלא כזית בלילה הראשון, חשיב כאכילת קבע וחייב לאכול אותו בתוך הסוכה, ואפילו ירדו הגשמים לא יעצרוהו הגשמים ויאכל (י) בה כזית ויאמר בה זמן על הסוכה, מיהו כשיאכל בה כזית דגן יצא: * הג"ה ועיין לעיל סימן רצ"א סעיף א' ובסימן ש' ובסימן קע"ד סעיף ז' ובסימן קע"ה: וצריך לאכול כשהוא ודאי לילה כמו במצה דכתיב בה בערב, וגם יאכל קודם חצות לילה כמו מצה בפסח: * הג"ה ועיין לעיל סימן תע"א סעיף ב' וסימן תע"ז סעיף א': ואם ירדו גשמים ורוצה לאכול סעודתו ואינו רוצה להמתין עד שיפסקו יכול לקדש בסוכה ולברך זמן ולאכול שם כזית, אע"פ דק"ל אין קידוש אלא במקום סעודה: * הג"ה ועיין לעיל סימן רע"ג סעיף א': כיון דהך כזית חשוב לצאת בה ידי סוכה, חשבינן ליה לסעודה והוי ליה קידוש במקום סעודה, ומ"מ אחר שאכל בה כזית ורוצה לאכול יותר יכול לצאת ולאכול חוץ לסוכה, דמצטער פטור מן הסוכה כדאמרינן לקמן, ועוד דה"ל כמקדש במקום זה על דעת לאכול במקום אחר, דאיתא לעיל בסימן רע"ג [סעיף ב] שמותר לעשות כן. ויש אומרים שצריך לברך בסוכה ברכת המזון, שכזית זה הוא עיקר סעודתו בלילה זה, לפיכך יברך קודם שיצא ממנה, והולך לביתו וחוזר ונטל ידיו ומברך המוציא ואוכל כל צרכו וחוזר ומברך ברכת המזון, אבל אין נוהגין כן: * הג"ה שהרי מקרי קידוש במקום סעודה מחמת הסעודה שאוכל בבית אחר אכילת כזית שבסוכה, כמו שנתבאר שני טעמים על זה בסמוך, וא"כ למה יברך ברכת המזון על אותו כזית ולהפסיק בין הקידוש ובין עיקר הסעודה שאוכל בבית שעליו הקידוש קאי, ועיין לעיל סימן קפ"ד סעיף ו', ובסימן תרמ"ג סעיף א' וב', ובסימן קע"ח סעיף א' וב':

סעיף ד

הלכך בשאר הסעודות של שאר הימים חוץ מסעודת לילה ראשונה, אם ירדו גשמים ורוצה לאכול פטור מן הסוכה ויכול לאכול בביתו, ואפילו כזית בסוכה אינו צריך לאכול בה. ונ"ל מה שנוהגין אפילו בשאר ימי החג כשירדו גשמים שהולכים לסוכה, ועושין בה ברכת המוציא ואוכלין בה פת המוציא כדי לברך בה לישב בסוכה, דבר מותר הוא, ואדרבה נ"ל שטוב הוא שלא לעשות כן, שהרי כיון שפטורים מן הסוכה, ברכת לישב בסוכה ברכה שאינה צריכה היא, ^{טז} ואפשר לחוש לה לברכה לבטלה, נ"ל: * הג"ה ועיין לעיל סימן רט"ו סעיף ד':

סעיף ה

וכמה גשמים ירדו שהוא פטור מן הסוכה, עד כדי שתסרח המקפה, כלומר שירדו טיפות לתוך הסוכה שאם ירדו לתוך התבשיל יפסל, ואפילו (י) אין לפניו תבשיל שיתקלקל יכול לצאת מן הסוכה, דבכך מצטער האדם ומצטער פטור כדבסמוך: * הג"ה אבל בציר מהכי לא, כדי שלא יראה כמבעט בסוכתו ויוצא, ועיין לעיל סימן קל"ד סעיף א', ובסמוך סעיף (ח) [ז]: ונ"ל אם העת הוא קר שממהרים המאכלים השמנים להיות ^{טז} נקרשים לפניו עד שלא יוכל לאוכלם בתוך הסוכה, מותר לאוכלם בביתו, דדמי לירדו גשמים עד כדי שתסרח המקפה, נ"ל (י):

סעיף ו

היה אוכל בסוכה וירדו גשמים ונכנס לביתו ואוכל, ופסקו הגשמים קודם שגמר סעודתו, אין מחייבים אותו לחזור לסוכה עד שיגמור סעודתו, משום דטירחא היא ודמיה למצטער שפטור מן הסוכה:

סעיף ז

וכן אם היה ישן בסוכה וירדו גשמים ונכנס לתוך הבית ופסקו הגשמים, אין מטריחין אותו לחזור לסוכה כל אותו הלילה, ואפילו ניער משנתו בלילה אינו חוזר עד שיעלה עמוד השחר וינער משנתו, דשינת כל הלילה כסעודה אחת דמיה שכן הוא דרך העולם, ואם עלה עמוד השחר קודם שניער משנתו, ^{טז} אין (י) מטריחין בני ביתו לנער ולהקיצו משנתו שיעלה לסוכתו, עד שיעור מעצמו אחר שעלה עמוד השחר:

סעיף ח

מי שהוא ישן בסוכה וירדו גשמים, אין צריך לשער בכדי שיתקלקל התבשיל, דבגשמים מועטים יש צער לישן שם ופטור ממנה ויכול לצאת. וכל הפטור מן הסוכה ואינו יוצא משם אינו מקבל עליה שכר, ואינו אלא הדיוטות בעלמא ולא חסידות. וכשיצא ממנה מחמת גשמים לא יבעט ויצא, אלא יצא כנכנע כעבד שמגז לו כוס לרבו ורבו שופכו לו על פניו:

ירדו גשמים ה"ז נכנס לתוך הבית וכשם שמפנים מפני הגשמים כך מפנין במדינות החמות מפני השרב ויתושים ובמקומות הקרים מפני הרוחות והקור ויש לפעמים בלילה שהרוח מכבה את הנר ובהכרח לו לפנות לביתו כללו של דבר כל מין מצטער פטור מן הסוכה וכל הפטור מן הסוכה ואינו יוצא משם אינו מקבל שכר ונקרא הדיוט כדאיתא בירושלמי פ"ק דשבת דכל הפטור מן הדבר ועושיהו נקרא הדיוט ונ"ל הטעם דאע"ג דיש דברים שיכול האדם להתחמיר על עצמו מ"מ הכל לפי העניין כגון בסוכה שהתורה אמרה תשבו כעין תדורו וממילא אם אינה כעין תדורו אינה סוכה כלל והאדם בביתו לא יושב כשירדו גשמים או שארי סיבות וא"כ אין זו סוכה שאמרה תורה ואין לך הדיוט גדול מזה ואיך שייך קיבול שכר על זה הרי אינו יושב בסוכה שצותה תורה וכ"ש שאין ליכנס לסוכה בשעה שהוא פטור ממנה אמנם כשיוצא מן הסוכה מפני הגשמים אל יצא ככועס ומבעט אלא בהכנעה רבה כעבד שבא למזוג לו כוס לרבו ורוצה למזוג היין במים ושפך לו רבו הקיתון של מים על פניו [והמקור חיים פי' בזה דהמים ממתקין היין האדום והוא רמז לרחמים הממתק את הדין ואין מניחין מן השמים ואמרו שזהו על ארץ ישראל]:

סעיף כא

איזהו שיעור של גשמים שיצא מן הסוכה דהא בהתחלה יורד על הסכך ואינו יורד עדיין לסוכה ומאימתי מותר לו לפנות מסוכתו לתוך ביתו משירדו כל כך טיפין לסוכה על השלחן באופן שאם יפלו לתוך התבשיל יתקלקל התבשיל אפילו תבשיל של פול שממהר להתקלקל משערינן בו ואפילו אם אין תבשיל לפניו משערין בזה דכך שיערו חכמים שבשיעור זה אין בו תשבו כעין תדורו ומי שאינו בקי לשער בשיעור זה ישער בעצמו דאם היה יוצא מביתו בכל כך גשמים יוצא גם מסוכתו וכבר נתבאר דכל זה הוא בשארי ימים ולילות של חג אבל בלילה הראשון חובה לקדש ולאכול בסוכה גם בעת ירידת גשמים:

סעיף כב

ודע שיש להסתפק בסוכות הבנויות שלנו שמסלקין הגג ובעת הגשמים מחזירין אותו ודרך להחזירו מיד כשמתחילין גשמים לירד דאם יהיה פתוח עד שיתחילו לנטף לתוך הסוכה יתאסף בהסכך הרבה גשמים שינטפו אח"כ ויבטלנו ממצות סוכה אמנם אם בעת שמתחילין לאכול התחילו גשמים לירד באופן שיכולין לגמור הסעודה אף אם תהיה פתוחה אם מותר להחזירה מיד כדי שלא יתאספו הגשמים ויבטלנו לאחר זמן או דילמא מצוה דשעתיה עדיפא ולא יחזרנה עד אח"כ כשיגמור הסעודה כדי שיאכל בסוכה עתה ואם אח"כ יתבטל ע"ז מסוכה הלא פטור הוא וכן נראה להורות אבל העולם לא נהגו כן ואולי דכמו שאמרו חז"ל [יומא פ"ה:] חלל עליו שבת אחד כדי שיקיים שבתות הרבה לעניין חולה שיש בו סכנה ה"נ מוטב לבטל סעודה זו מסוכה כדי שיקיים אח"כ הרבה סעודות בסוכה מיהו זהו וודאי בהושענא רבה שמתחיל הגשם לירד בשעת סעודה לא יחזיר הגג כיון שא"צ מן התורה עוד לאכול בסוכה לא יבטל דינא דאורייתא בשביל סעודת שמיני עצרת שלא תהיה ביכולתו לאכול ע"י זה:

סעיף כג

וכן בשינה מי שהיה ישן בסוכה והתחילו גשמים לירד הולך לביתו לישן ובזה קילא מאכילה דבאכילה צריך לשער כדי שיתקלקל המאכל ובשינה א"צ לשער כן דבגשמים מועטים הוי צער לישן שם ויוכל לצאת ולכן מיד כשיררדים איזה טיפות על מטתו יוצא מסוכתו ולן בביתו וג"כ אין להתחמיר בזה ונקרא הדיוט אא"כ אינו חושש כלל במעט טיפות:

סעיף כד

זה שהלך באמצע סעודתו לביתו מפני הגשמים ופסקו הגשמים והוא עדיין באמצע הסעודה מ"מ אינו מחוייב לחזור לסוכתו וגומר הסעודה בביתו וכן כשהיה ישן וירדו גשמים בלילה ונכנס לישן לתוך הבית ופסקו הגשמים אם עדיין לא שכב על מיטתו בביתו יחזור לסוכה כמו מי שעדיין לא שכב שמחוייב לישן בסוכה אך אם שוכב על מיטתו לא הטריחוהו חכמים לחזור לסוכתו כל אותה הלילה אפילו ניעור בלילה משינתו ושוכב בביתו עד שיעיר השחר והיינו שיעלה עמוד השחר וינעור משינתו מעצמו דאז מחוייב לילך לסוכה אם רוצה לישון עוד וטעמא דמילתא נ"ל דהכל נכלל בתשבו כעין תדורו דאין דרך האדם כשאוכל חוץ לביתו להפסיק באמצע סעודה ולילך לביתו לגמור סעודתו ואין דרך האדם כשישן חוץ לביתו לקום באמצע הלילה לילך לישן לביתו אלא ממתין עד שיאור היום ויקוץ משינתו וכמו כן צריך לנהוג את עצמו בהסוכה:

סעיף כה

ויש להסתפק אם גם דין זה נוהג בסוכות הבנויות שלנו שפותחין הגג ובעת גשמים מחזירין אותו אם התחיל בסעודה וירדו גשמים והחזיר הגג ואח"כ פסקו הגשמים אם אינו מחוייב באמצע סעודה לפתחו כמו שאינו מחוייב לצאת מביתו לסוכתו וכן בלילה באמצע השינה כשפסקו הגשמים אינו מחוייב לירד ממיטתו ולפתוח הגג כמו שאינו מחוייב לצאת מביתו לסוכתו או דילמא כיון דאין כאן שינוי מקום אלא קצת טירחא בפתיחת הגג מחוייב לעשות כן גם באמצע סעודה ובאמצע שינתו וכן נ"ל עיקר לדינא שמחוייב לפתוח הגג אמנם בשינה אם קשה עליו העמידה וההלבשה והרחיצה הוי כמו ההליכה מביתו לסוכתו ופטור אך כל ירא אלקים בודאי יעמוד בשמחה לפתוח הגג ולקיים המצוה ואינו דומה לכניסה מביתו דנקרא הדיוט כיון שאין כאן שינוי מקום:

סעיף כו

מדינא דגמ' [מ"ו.] יש לו לברך לישב בסוכה בכל פעם שנכנס בה מפני שהמצוה לישב בסוכה לבד האכילה והשינה וזהו דכתיב בסוכות תשבו כלומר תתעכבו שם שבעת ימים כמו בתפילין שכל זמן שמניחן מברך ולכן אפילו נכנס ויוצא מסוכתו עשרה פעמים ביום חייב לברך בכל פעם לישב בסוכה דאחר שיצא מהסוכה נסתלקה הברכה הקודמת אמנם זהו כשיצא יציאה גמורה לענייניו ושלא לחזור מיד אבל אם לא יצא אלא לדבר עם חבירו או להביא דבר לסוכה וכיוצא בזה א"צ לברך שנית וכן פסקו הר"ף והרא"ש שם וכן פסק הרמב"ם בפ"ו דין

שולחן ערוך אורח חיים הלכות סוכה סימן תרל"ט

10

דיני ישיבת סוכה, ובו ח' סעיפים.

סעיף א

(א) [*א] כיצד מצות ישיבה בסוכה, שיהיה אוכל ושותה (ב) [כא] וישן ומטייל (טור) ודר בסוכה כל שבעת הימים, בין ביום בין בלילה, [א] כדרך שהוא דר בביתו בשאר ימות השנה. וכל שבעת ימים עושה אדם את ביתו עראי ב' ואת סוכתו קבע. כיצד, כלים הנאים ומצעות הנאות, בסוכה; וכלי שתיה, (ג) כגון אישיות וכוסות, בסוכה; * (ד) א אבל כלי אכילה (ה) [ג] לאודר האכילה (טור), כגון קדירות וקערות, (ו) חוץ לסוכה; (ז) [ב] א [ג] המנורה, בסוכה; (ח) ואם היתה <ג> סוכה קטנה, ב מניחה ד' חוץ לסוכה. הגה: * ואל יעשה (ט) <ג> שום ג תשמיש ה' בוי בסוכה, כדי שלא יהיו מצות בויות עליו (כ"י בשם א"ח).

סעיף ב

אוכלים ושותים וישנים בסוכה (י) כל שבעה, בין ביום בין בלילה, ואין ישנים חוץ לסוכה * [ה] אפי' ב שינת (יא) עראי; * אבל מותר לאכול (יב) {ב} אכילת עראי חוץ לסוכה. וכמה אכילת עראי, * כביצה מפת; <ג> ומותר לשתות (יג) מים * [ג] א [ג] ויין [ג] א [ג] ולאכול פירות ג' [ג] ואפי' קבע עליהם (ד"ע) חוץ לסוכה; [ה] * ומי שיחמיר על עצמו ולא ישתה חוץ לסוכה (יד) אפי' מים, הרי זה משובה; ותבשיל העשוי מחמשת מינים, * (טז) אם קובע עליו חשיב קבע (טז) וצריך סוכה. הגה: ומה שנוהגין להקל עכשיו בשינה, שאין ישנים בסוכה רק המדקדקן במצות, י"א (יז) משום צנה, דיש צער לישן במקומות הקיים (מדכי פ' הישן); <ג> ולי נראה משום דמצות סוכה איש וביתו, ה איש ואשתו כדרך שהוא דר כל השנה, ובמקום שלא יוכל לישן עם אשתו, שאין לו סוכה מיוחדת, (יח) פטור; וטוב להחמיר ולהיות שם עם אשתו כמו שהוא דר כל השנה, אם אפשר להיות לו סוכה מיוחדת.

סעיף ג

(ג) אכילה בסוכה * (יט) <י> בליל יל"ט הראשון, [ח] חובה; <יא> ט' אפי' אכל (ב) כזית (כא) [ח] פת (כב) ט יצא י"ח; מכאן ואילך רשות; רצה לאכול סעודה, סועד בסוכה; רצה אינו אוכל (כג) כל ז' אלא ג פירות וקליות חוץ לסוכה אוכל (כד) כדין אכילת מצה בפסח. הגה: * יא <ב> ולא יאכל בלילה הראשונה [ח] עד שיהא (כה) ודאי לילה (כ"י בשם א"ח), יא' ויאכל (כו) קודם חצות לילה (מהרי"ו ומהרי"ל); ולא יאכל ביום (כז) יב מחצות ואילך, כדי שיאכל בסוכה לתאבון (מהרי"ל), דומיא דאכילת מצה.

סעיף ד

כל שבעת הימים יג קורא (ולומד) בתוך הסוכה, (בח) <יג> וכשמבין ומדקדק במה שיקרא (וילמוד, יטל ללמוד) חוץ לסוכה כדי שתהא דעתו (כט) מיושבת עליו. <יד> המתפלל, (ל) רצה יד מתפלל בסוכה או חוץ לסוכה.

סעיף ה

(לא) טו ירדו [יג] גשמים, (לב) הרי זה נכנס לתוך הבית; מאימתי מותר לפנות, משירדו לתוך הסוכה (לג) טפות שאם יפלו לתוך התבשיל יפסל יב' אפילו <טו> תבשיל (לד) של פול. הגה: <טו> ואפילו אין תבשיל לפניו (סמ"ג והגהות אשר"י). ומי שאינו בקי בזה השיעור, ישער אם ירדו כ"כ גשמים לבית אם היה יוצא, יצא מסוכתו ג"כ (א"ו והגהות אשר"י פרק הישן ומדכי פ"ב מיימוני פ"ו ומהרי"ל); וכל זה חזקא בשאר ימים או לילות של סוכות, (לה) <יז> אכל לילה הראשונה צריך לאכול כית [ב] בסוכה אף אם גשמים יורדין (טור ור"ן ודרא"ש), (לו) ויקדש בסוכה (כדי) [יג] שיאמר זמן על הסוכה (ת"ה סי' צ"ה).

סעיף ו

* (לז) היה אוכל בסוכה וירדו גשמים, והלך לביתו ופסקו הגשמים, אין מחייבין אותו לחזור לסוכה (לח) עד שיגמור סעודתו.

סעיף ז

(לט) היה ישן וירדו גשמים בלילה ונכנס לתוך הבית, ופסקו הגשמים, (מ) טו אין מטריחין אותו (מא) לחזור לסוכה כל אותה הלילה, אלא (מב) ישן בביתו עד שיעלה עמוד השחר. הגה: (מג) <יח> יד' יעור משנתו (טור). מי שהוא ישן בסוכה וירדו גשמים, אין צריך לשער בכדי שיתקלקל התבשיל, דבגשמים מועטים הוי צער לישן שם ויזכר לצאת (מהרי"ו); * (מד) <יט> וכל הפטור מן הסוכה ואינו יוצא משם, אינו מקבל עליו שטר ואינו אלא * (מה) הדיוטות (הגה"מ פ"ו); וכשיוצא מן הסוכה מכח הגשמים, אל יבעט ויצא, אלא יצא כנכנס כעבר שמחג כוס לדבו ושפכו על פניו. (מהרי"ל).

סעיף ח

(מו) <כ> נהגו שאין מברכים על הסוכה (מז) (ב) טו' אלא יז בשעת (מח) [יח] אכילה (והכי נהוג).

מגן אברהם סימן תרלט

11

פמ"ג. (מחה"ש) מי שאינו יכול לבוא בסוכה כ"א ע"י שיעבור בנהר ע"י ספינה ב"ט אסור לו לעבור ואם עבר בדיעבד במקום מצוה ואונס בשעת הדחק יש לסמוך על הרשב"א ורבינו ישעיה ז"ל [מהר"ש יונה סי' נ"א כ"ה] ועמ"ש סי' תר"ג ס"ו ומ"מ צ"ע דהא אין מחויב לילך לסוכת חבירו כמ"ש סי' תר"מ ס"ד בהג"ה:

א. (פמ"ג.) (מחה"ש) אבל כלי אכילה. כד ששואבין בו מים חוץ לסוכה [גמ'] כלים שמשתיין בהן קמח והעריבות וכלים של בשמים חוץ לסוכה [מרדכי ש"ל] אם הכניס בתוכה כלי מאכל לא נפסלה הסוכה בכך (ב"ח) עסי' תרס"ו:

ב. (פמ"ג.) (מחה"ש) מניח' חוץ לסוכ'. שלא תדלק הסוכה ויתבטל ממצותה: המנהג שלא להכניס נר חרס בסוכה (הגמ"נ ב"ח) עססי' תרע"ג:

ג. (פמ"ג.) (מחה"ש) תשמיש בזוי. כגון שטיפת קדרות וקערות (ב"י) משמע דבכוסות ליכא קפיידא: משמע מל' הש"ע דקדרות וקערות דין א' להם קודם אכילה שרי לאח' אכילה אסור שאז הן מאוסים והעולם נזהרין מקדירה אף קודם אכילה ומהקערה אין נזהרין אף לאחר אכילה ואינו נכון:

ד. (פמ"ג.) שינת עראי. דפעמים דסגי ליה לאינש בהכי וה"ל קבע:

ה. (פמ"ג.) (מחה"ש) ויין. ואפי' קבע לין אין קביעות בזמן הזה כמ"ש סי' קע"ד (ד"מ) ולפי מה דק"ל שם ובסי' ר"ג דהוי קביעות צריך סוכה ול"כ הלבוש: וז"ל הב"ח אדם יחיד היושב לשתות סברא דלא חשיב קבע אבל בני חבורה שקבעו לשתות הוי קבע גמור ובפרט במקום שנוהגין לשתות יחד בקבע בלי שום אכילה דה"ל קבע גמור ובעי סוכה ולברך לישב בסוכה כנ"ל להלכה אבל למעשה ראוי להחמיר שלא לשתות בקבע אלא תוך הסעודה לאפוקי נפשי' מפלוגתא וכן בקבע דבשר וגבינה וכיוצא בהן עכ"ל וה"ה בקביעות דשאר משקין משמע להדיא דלשתיה בלי קביעות אין לברך וכל"כ המט"מ וכל"כ המרדכי בהדיא ומגמ"נ בשם הרא"ש:

ו. (פמ"ג.) (מחה"ש) אפי' קבע עלייהו. נלמד ממ"ש הרא"ש ומיהו נראה דמוכח התם דאפי' אי פירי בעי סוכה היינו כשקובע לאכילת פירות ואשמעינ' דקבע דידהו הוי כאכילת עראי דפת אבל באכילת עראי דפירי ליכא מאן דאסר עכ"ל וא"כ למ"ד דפירי לא בעי סוכה היינו אפי' קבע והכי ק"ל ומשמע דס"ל להרא"ש דאפי' למאן דמחייב בפירות אינו חייב בכביצה אלא דוקא שיאכל שיקבע סעודתו עליהם [דאל"כ הוי שוה לפת] ולמד כן מדאמר' ביומא ד' ע"ט אכילת עראי אין אכילת קבע לא ע"ש וצ"ע דהא לעיל מיניה אי' ואי ס"ד כותבת יתירה מכביצה משמע בהדיא דכביצה פירות חייב למאן דמחייב אפי' לא קבע עליו דאל"כ לא פריך מידי דדילמא ר"ג אכלן דרך עראי דומיא דטעימת התבשיל וצ"ע ומיהו לענין פירות לא נ"מ דקיימא לן דפרי לא בעי סוכה ואפילו אכל הרבה וקבע עלייהו וכל"מ בגמרא מכל מקום נ"מ לענין מיני תרגומא דבעי סוכה אם קבע עלייהו היינו כשאכל כביצה דומיא דפירי למ"ד דבעי סוכה:

ז. (פמ"ג.) (מחה"ש) משום צינה. וא"כ מי שאין לו כרים וכסתות כראוי ויש צינה אין לו לישן שם כמ"ש ס"ז בהג"ה:

ח. (פמ"ג.) (מחה"ש) איש ואשתו. כ"מ בריש ערכין דאמרין דכהנים פטורים בעידן עבודה ע"ש וצ"ע דבסוכה דף כ"ח סד"א תשבו כעין תדורו מה דירה איש ואשתו אף סוכה איש ואשתו קמ"ל דנשים פטורות וי"ל דמ"מ הבעל אינו חייב בסוכה אלא במקום שיכול לדור שם עם אשתו ואם לאו ה"ל מצטער ופטור לישן שם וכל"כ של"ה ע"ש ומ"מ צ"ע דהא אם עשה הסוכה במקום שאינו יכול לישון לא יצא כמ"ש סי' תר"מ ס"ד בהג"ה וא"כ אם אין לו סוכה מיוחדת לא יצא כלל וע"ק דבגמרא אמרין שכל ישראל ראויים לישב בסוכה א' ע"ש וצ"ל דמ"מ כיון שיכול לישן שם לבדו הסוכה כשרה דהוי דירה ומ"מ הוא פטור דמקרי מצטער:

ט. (פמ"ג.) (מחה"ש) יצא י"ח. אע"ג דבשאר ימים שיעור אכילה חוץ לסוכה כביצה אבל הכא אפילו אי בעי למיכל כזית אסור לאוכלו חוץ לסוכה וא"כ יצא בו נמי י"ח [טור] וצריך לברך:

י. (פמ"ג.) (מחה"ש) פירות וקליות. היינו בח"ה אבל ב"ט ושבת צריך לאכול כזית פת אך לא בעי סוכה עססי' קפ"ח ותקכ"ט:

יא. (פמ"ג.) (מחה"ש) ולא יאכל כו'. משמע דאין רשאי לאכול עד שתחשך וכל"כ בהגמ"נ דקידוש יכול לעשות מבע"י קצת על היין וברכת לישב בסוכה והמוציא יאמר בליל דהא אפי' בפסח הוי שרי אי לאו משום ד' כוסות כמ"ש רס"י תע"ב ומיהו כיון דאומר סוכה ואח"כ זמן צ"ל גם הקידוש בלילה:

יב. (פמ"ג.) (מחה"ש) מחצות ואילך. צ"ע דמהר"ל פסק ג"כ גבי מצה כן וכמ"ש הר"ן גם כן פ' ע"פ אבל לפימ"ש רס"י תע"א דבע"פ אינו אסור אלא משע"י י' א"כ למה נחמיר טפי בסוכה ואפש' דפסח שאינו יכול לאכול פת רק מצה עשיר' אינו משביע כ"כ משא"כ כאן דאכיל' פת אסור מחצו' וצ"ע דמנ"ל ועוד מאי קאמר דומיא דאכילת מצה ע' רס"י תקכ"ט:

יג. (פמ"ג.) (מחה"ש) קורא ולומד. והכל לפי הענין אם יש לו מנוחה בסוכה לומד בסוכה וצ"ע אם צריך ספרים הרבה וטורח לו להעלותם לסוכה ולכאור' משמע בגמ' דאין מטריחין אותו כדאיתא בגמ' דף כ"ו גבי שומרי גנות ופרדסים וכל"מ בר"ן שם ויש לדחות דהתם טורח רב להוציאם לשדה אבל הכא מבית לסוכה לא הוי טירחא כ"כ ולכן יש להחמיר ובלבוש סי' תר"מ ס"ד משמע דא"צ להעלותם לשם כמו גבי כרים וכל"מ שם בש"ע דא"צ לילך לסוכת חבירו לאכול מה"ט:

יד. (פמ"ג.) (מחה"ש) מתפלל בסוכה. אם יש לו מנוחה ואם יש ב"ה בעירו הולך לב"ה (ב"ח בשם ריא"ז):

טו. (פמ"ג.) (מחה"ש) ירדו גשמים כו'. וכשם שמפנין מפני הגשמים כן מפנין מפני השרב ומיתושים (הג"א) אפי' אין האדם מצטער